

КІЙКО Т. Б.,

асистент, кафедра біологічних основ
фізичного виховання,
Чернігівський національний
педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка,
м. Чернігів

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ МОНІТОРИНГУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлено методичні основи моніторингу формування професійної мотивації до здоров'язберігаючої педагогічної діяльності у системі професійної підготовки сучасного вчителя. Визначено, що здоров'язберігаюча складова медико-біологічної підготовки на сучасному етапі є надзвичайно значущою в системі професійної підготовки учителя для забезпечення його майбутньої успішної педагогічної діяльності у виконанні своєї соціальної місії – навчання і виховання здорового підростаючого покоління і реалізується через валеологічну освіту і виховання майбутніх педагогічних кадрів у вищих педагогічних навчальних закладах. Доведено, що розвиток професійної мотивації майбутніх учителів сприяє ефективності здоров'язберігаючої педагогічної діяльності.

Ключові слова: здоров'язберігаюча складова, моніторинг, професійна мотивація, професійна підготовка.

В статье отражены методические основы мониторинга формирования профессиональной мотивации к здоровьесберегающей педагогической деятельности в системе профессиональной подготовки современного учителя. Определенно, что здоровьесберегающая составляющая медико-биологической подготовки на современном этапе является чрезвычайно значимой в системе профессиональной подготовки учителя для обеспечения его будущей успешной педагогической деятельности в осуществлении своей социальной миссии – обучения и воспитания здорового подрастающего поколения и реализуется через валеологическое

УДК: 378.147:37.013.32+614.613.9 421

образование и воспитание будущих педагогических кадров в высших педагогических учебных заведениях. Доказано, что развитие профессиональной мотивации будущих учителей способствует эффективности здоровьесберегающей педагогической деятельности.

Ключевые слова: здоровьесберегающая составляющая, мониторинг, профессиональная мотивация, профессиональная подготовка.

In the article methodical bases of monitoring of forming of professional motivation are reflected to health care pedagogical activity in the system of professional preparation of modern teacher. Certainly, that a health care constituent of medical-biological preparation on the modern stage is extraordinarily meaningful in the system of professional preparation of teacher for providing of him future successful pedagogical activity in execution the social mission – studies and education of healthy rising generation and realized through valeological education and education of future pedagogical shots in higher pedagogical educational establishments. It is well-proven that development of professional motivation of future teachers promotes efficiency health care pedagogical activity.

Key words: health care constituent, monitoring, professional motivation, professional preparation.

Постановка проблеми. Значущість проблеми валеологічної освіти, виховання та формування валеологічної культури зумовили появу наукових досліджень здоров'язберігаючого спрямування сучасних вітчизняних і зарубіжних видатних освітян та науковців. Однак, структура і зміст валеологічної освіти і культури сучасного вчителя, які б відповідали запитам соціуму, залишаються актуальними науково-практичними проблемами сучасності, що досліджуються.

Аналіз досліджень та публікацій. Ідеї здоров'язбереження підростаючого покоління віддзеркалені у працях видатних вітчизняних науковців – педагогів і філософів ХХ століття: Б. Ананьєва, Ю. Азарова, А. Асмолова, І. Беха, І. Булах, І. Зязюна, А. Капської, О. Кондратюка, Г. Костюка, А. Макаренка, Н. Ничкало, В. Поліщук, О. Савченко, В. Сухомлинського.

Окремі аспекти проблеми формування особистості педагога як пропагандиста і вихователя здорового способу життя висвітлено у Ю. Бойчука, С. Крохмалю, А. Царенку, О. Шияна [1; 6; 7].

Сутність змісту педагогічного процесу формування здорової особистості, ключовим психологічним складником якого є цілісний особистісний розви-

ток, та його зумовленість соціальними і психологічними факторами, розкриваються у працях І. Беха, Н. Бібік, Г. Ващенко, Г. Воскобойнікової, М. Зубанова, Л. Коваль, О. Савченко [3, с. 46].

Інтерес суспільства до індивідуального здоров'я людини великий, що закономірно викликано не тільки проблемою здоров'язбереження, яка постала перед людством, але й ідеєю духовного відродження українців. Все це зумовлює необхідність удосконалення теоретичних і методичних основ медико-біологічної підготовки вчителя, її змісту, визначення тенденцій і умов розвитку для якісної підготовки сучасних педагогічних кадрів [2, с. 379; 3, с.46-47].

Наша епоха, має бути повернена до людських цінностей і потребує іншої орієнтації, оскільки людство розвивається у більш прискореному темпі науково-технічного прогресу. Якщо в історії цивілізації до середньовіччя панувала "темпоральність", яка дозволяла уміщати нові досягнення людства у вже існуючу культуру таким чином, що духовне засвоєння цього нового збагачувало і розвивало людину, у подальшому розвитку це ставало неможливим. Культура, як надбання цивілізації, поставала переважно в предметних формах, які не завжди духовно збагачували людину. Розвиток науки цілеспрямовувався на пізнання людиною своєї сутності, як відзначають Л. Татарнікова, Г. Малахов, Н. Мойсенюк [10].

Для того, щоб людина могла виконати історичну місію на Землі, вона повинна бути здоровою. Сучасній людині у техногенно зміненому навколишньому середовищі, насиченому багатьма шкідливими для організму факторами фізичної, хімічної, і біологічної природи, великим обсягом негативних психоемоційних впливів, – зберегти здоров'я непросто. Інтегральним вираженням усіх факторів, що впливають на життєдіяльність людини, є триєдина інформація: сенсорна, вербальна і структурна, на які звертали увагу у своїх працях А. Алексюк, І. Брехман, Г. Воскобойнікова, Ю. Орлов [3; 4].

Саморозвиток особистості у напрямі набуття свого нового призначення у постіндустріальному суспільстві не завжди відповідає вимогам часу. В цьому причина невідповідності досягнень науки смисложиттєвим проблемам людини. Наука повинна реалізувати різні пізнавальні прагнення людини, зокрема розглядати біологічне, інтелектуальне і духовне здоров'я як умову і базис для створення і удосконалення духовних та інтелектуальних досягнень [2, с.377].

Дослідження сучасних освітян показують, що при різних умовах у класах з безкомпромісним авторитарним учителем, що дотримується жорстких вимог, поточна захворюваність в 2 рази вища; майже втричі більше дітей з порушеною мікросимптоматикою, що свідчить про порушення нервово-психічного здоров'я, ніж у паралельному класі з доброзичливим вчителем,

професійна діяльність якого спрямована на реалізацію ідей гуманізму і здоров'язбереження в освіті. Проблема індивідуального здоров'я повинна розглядатися через призму філософського аналізу та науково-практичного використання. Пріоритетом тут може бути перехід на валеологічну парадигму освіти і соціально-акмеологічну стратегію валеологічної освіти та виховання. Валеологічна парадигма навчання і виховання формується на єднанні традиційних та інноваційних підходів до збереження і зміцнення здоров'я учнів. Особливо актуальними стають такі ціннісні орієнтації, як знання та вміння, котрі дозволяють вибрати моделі поведінки у межах норм власної і суспільної безпеки [4].

Індивідуальний валеогенез (розвиток здоров'я людини) є невід'ємною взаємообумовлюючою складовою розвитку соціуму. Водночас на здоров'я людини, як соціальної істоти, найсуттєвіше впливає соціум, який забезпечує її якість життя, соціального і природного довкілля. Розвиток особистісної валеологічної культури і мислення є також складовою розвитку інтелекту, світосприйняття і усвідомлення людиною свого призначення, ролі в суспільстві і світі, необхідності збереження власного здоров'я і здоров'я підростаючого покоління [3, с.87].

Мета. Висвітлення методичних основ моніторингу формування професійної мотивації до здоров'язберігаючої педагогічної діяльності у системі професійної підготовки сучасного вчителя.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі розвитку вітчизняної системи освіти вибудовується якісно нова система професійної підготовки сучасного вчителя, основана на гуманістичному, особистісно орієнтованому, системному, компетентнісному, аксіологічному, валеологічному підходах, що сприяють формуванню сучасного компетентного педагога, який використовуватиме найкращі надбання та цінності світової й української спільноти, кращі національні традиції здоров'язбереження в успішній педагогічній діяльності.

Медико-біологічна підготовка сучасного вчителя у вищих педагогічних навчальних закладах України доповнена здоров'язберігаючою – валеологічною складовою, яка об'єднує валеологічні навчальні дисципліни.

В системі професійної підготовки майбутнього вчителя – предметника, педагогічна діяльність якого охоплює компетенції навчання свого предмета і його інтегрованого валеологічного впливу, або ж виключення негативного впливу, який не сприяє здоров'язбереженню учасників педагогічного процесу, педагогічний контроль і забезпечення охорони здоров'я, валеологічного виховання учнів у навчальних закладах та у позаурочний час (організація дозвілля, відпочинку, позашкільна освіта) має бути відповідна структура медико-біологічної та валеологічної підготовки, на підґрунті освітньо-кваліфі-

кваліфікаційної характеристики (ОКХ) та освітньо-професійної програми (ОПП) галузевих стандартів побудованих на основі впровадження компетентнісного підходу.

Медико-біологічна підготовка є складовою системи професійної підготовки сучасного вчителя і здійснюється за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «спеціаліст-магістр» відповідно до Галузевих стандартів вищої освіти на факультетах у вищих педагогічних навчальних закладах України та психолого-педагогічних факультетах Національних університетів.

Досліджуючи процес підготовки майбутнього педагога у вищій школі, необхідно визначити показники формування професійної – педагогічної компетентності, яка на думку видатних науковців: С. Гончаренко, І. Зязюна, В. Лугового, Н. Ничкало, є інтегрованою характеристикою якісної професійної підготовки у вищому навчальному закладі [5].

В. Сластьонін зазначає, що за основу береться професіограма або модель професійної підготовки майбутнього фахівця, що ґрунтується на вимогах до його професійної педагогічної діяльності і переліку знань та вмінь, особистісних якостей, діяльнісних здатностей, що трансформуються у компетентність, яка забезпечує реалізацію фахових компетенцій. Модель є проектом, який визначає якість підготовки майбутнього педагога: вона є тим кращою, чим повніше її результати відповідають показникам професіограми [9].

У розумінні В. Сластьоніна, поняття “професійна компетентність” характеризує єдність теоретичної і практичної підготовленості педагога до здійснення педагогічної діяльності і констатує його професійність [9, с.94].

Сучасні науковці переконливо доводять, що ефективність формування професійної компетентності перш за все залежить від професійної мотивації майбутнього фахівця до реалізації фахових компетенцій. Організація процесу професійно-педагогічної підготовки майбутнього учителя передбачає надання можливості студентам самостійно усвідомлювати і застосовувати систему педагогічних дій, що призводять до розвитку професійної мотивації [9, с.94].

Саме тому наші дослідження спрямовані на визначення сформованості у майбутніх учителів професійної мотивації на здійснення здоров'язберігаючої педагогічної діяльності в процесі вивчення медико-біологічних і валеологічних дисциплін у системі професійної підготовки сучасного вчителя у вищому навчальному закладі.

Моніторинг якості педагогічного процесу здійснено нами шляхом поетапного модульного оцінювання навчальних досягнень студентів факультету фізичного виховання та визначення професійної мотивації до здоров'язберігаючої педагогічної діяльності.

На констатувальному етапі для здійснення експерименту були створені

контрольні 40 осіб та експериментальні групи 40 осіб, загальною кількістю 80 осіб. Всі студенти пройшли перший етап тестування і анкетування для визначення професійної мотивації та рівня сформованості готовності до здоров'язберігаючої педагогічної діяльності.

Анкети і тести визначення професійної мотивації та рівня сформованості готовності до здоров'язберігаючої педагогічної діяльності є авторським доробком на основі застосування методик: вивчення мотивації до навчання у ВНЗ; вивчення мотивів навчальної діяльності студентів; когнітивної орієнтації (локус контролю); вимірювання мотивації досягнення; методика «Спрямованість особистості»; методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча; методика визначення раціональності діяльності [9, с.491-509]

На констатувальному етапі експерименту створені контрольні (40 студентів) та експериментальні групи (40 студентів), другий курс факультету фізичного виховання. Здійснено констатувальний експеримент (тестування та анкетування – «Крок 1»).

На формувальному етапі спеціально тестовані за методикою визначення раціональності діяльності дві експериментальні групи (40 студентів), що пройшли експериментальне навчання. Всі студенти (80 осіб) контрольних та експериментальних груп пройшли другий етап тестування і анкетування («Крок 2») для визначення професійної мотивації відповідно до рівня сформованості готовності до здоров'язберігаючої педагогічної діяльності.

Підсумковий бал модульного оцінювання є сумою балів, отриманих після тестування та анкетування. Узагальнені результати навчальних досягнень студентів експериментальних груп на констатувальному та формувальному етапах експерименту наведено у діаграмі на рис. 1.

Рис. 3.4. Динаміка успішності студентів експериментальних груп, за результатами тестування професійної мотивації та рівня готовності до здійснення здоров'язберігаючої педагогічної діяльності.

Тестовий контроль крок 1 – констатувальний етап експерименту.
Тестовий контроль крок 2 – формувальний етап експерименту.

Показник успішності у балах та відсоткове співвідношення студентів, які мають відповідний рівень успішності на:

1 етап – констатувальний експеримент;

2 етап – формувальний експеримент.

Рівні навчальних досягнень студентів контрольних та експериментальних груп диференційної характеристики:

I – Елементарний (низький);

II – Репродуктивний (середній);

III – Реконструктивний (достатній);

IV – Продуктивний (оптимальний);

V – Творчий (високий).

Висновки. Отже, здоров'язберігаюча складова медико-біологічної підготовки на сучасному етапі є надзвичайно значущою в системі професійної підготовки учителя для забезпечення його майбутньої успішної педагогічної діяльності у виконанні своєї соціальної місії – навчання і виховання здорового підростаючого покоління і реалізується через валеологічну освіту і виховання майбутніх педагогічних кадрів у вищих педагогічних навчальних закладах. Структура і зміст професійної підготовки майбутнього учителя має забезпечувати формування його професійної компетентності, розвиток професійної мотивації. Експериментально доведено, що розвиток професійної мотивації у майбутніх учителів сприяє ефективності здоров'язберігаючої педагогічної діяльності.

Перспективами подальших розвідок у напрямі досліджень є дослідження диференційної відповідності сформованості професійної мотивації та рівня готовності до використання навчальних досягнень модуля експериментального навчання у майбутній здоров'язберігаючій педагогічній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Ю.Д. Еколого-валеологічна культура майбутнього вчителя: теоретико-методичні аспекти: монографія / Ю. Д. Бойчук. – Суми: Університетська книга, 2008. – 357 с.
2. Воскобойнікова Г.Л. Медико-валеологічна компетентність майбутнього учителя початкової школи: теоретичні та методичні основи формування: монографія / Галина Леонідівна Воскобойнікова. – К., 2012. – 416с.
3. Воскобойнікова Г.Л. Психолого-педагогічні аспекти формування оздоровчого середовища в процесі професійної підготовки майбутніх учителів основ здоров'я / Г. Л. Воскобойнікова // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового Центру НАПН України №8/LXXXIV. – Одеса, 2010. – №8. – С.4–6.

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Заплатников Л.Т. Проблемы валеологии и гигиены в педагогике: прошлое, настоящее, будущее / Л. Т. Заплатников. Горл.гос.пед.ин-т иностр. яз. – Донецк: КИТИС, 1998. – 227с.
6. Любар О.О. Історія української педагогіки / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко – Київ: ІЗМН МО України, 1999. – 356 с.
7. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985 рр.) / Майборода В. К. - К., 1992. - 196 с.
8. Практикум по возрастной психологии: Учеб. пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2002. – 694с.
9. Сластьонін В. О. Формування особистості вчителя в процесі професійної підготовки / В. О. Сластьонін// Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія / Укл. Н.В. Гузій. –К.: ІЗМН, 2000. – С.103-107.
10. Татарникова Л. Г. Педагогическая валеология: генезис. Тенденции развития / Л. Г. Татарникова. – СПб.: Петровский и К, 1995. - 352.